

SAGA O HRVATSKOM BORBENOM LOVCU

Jan Ivanjek; tekstove priredio Željko Ivanjek, *Saga o hrvatskom borbenom lovcu*, Zagreb: Hanza media d.o.o., 2022. str 290.

Jan Ivanjek bio je novinar, vojni analitičar, prepoznatljivo medijsko lice te kolega iz fakultetskih klupa. Rado se prisjećam razgovora koje smo tijekom studijskih dana započinjali, a najčešće su se ticali Hrvatske vojske – u kojem će se smjeru modernizirati i kako prilagođavati stalnim promjenama na „uzavreloj“ geopolitičkoj karti svijeta. Doista je bio analitičar „pravog kova“, a povrh svega jednostavan i pristupačan čovjek. Zasigurno je najveći trag, osim u medijskoj javnosti, ostavio na generacije mladih koji su ga upoznali preko YouTube kanala *Cro Ops* i time se još više zainteresirali za vojne teme. Pozitivno me iznenadila vijest o objavljivanju knjige koja je *par excellence* posveta Janovu predanom radu. Knjiga *Saga o hrvatskom borbenom lovcu* podijeljena je na pet poglavlja ili tematskih cjelina (i završni fotografski materijal – s terena). Zadaća je knjige da na 290 stranica prikaže stručni opus novinskih članaka u kojima je Ivanjek obrazlagao važne teme za hrvatsko društvo, na način koji „drugdje ne postoji“ (str. 12).

U knjizi su sabrani i datirani tekstovi koje je Ivanjek objavio u Globusu, Jutarnjem listu i Večernjem listu, na portalu *Direktno.hr* i drugima. U prvom poglavlju *Preustroj Hrvatske vojske* (str. 13. – 66.) opisuje se zatečeno stanje, tj. redukcija kapaciteta snaga Hrvatske vojske (2016. godine) i naglašava nužnost povećanja vojnog proračuna, na barem dva posto BDP-a, što su i bili zahtjevi međunarodne zajednice. Predstavljeno je šesnaest novopristiglih izvidničko-borbenih helikoptera OH-58D (R) Kiowa Warrior i mogućnost nabavke helikoptera UH-60 Black Hawk (*prva

tranša pristigla je u Hrvatsku tijekom 2022. godine). Razgovarajući s umirovljenim brigadrom i pilotom Hrvatskog ratnog zrakoplovstva Ivanom Selakom načeó je pitanje o školovanju pilota i nužnosti snažnijeg ulaganja u HRZ. Autor zatim premješta fokus na pomake u sustavu, još od vremena ministra obrane Ante Kotromanovića, dok su propulzivnija ulaganja krenula u mandatu Damira Krstičevića. Upravo je i ključni dio prvog poglavlja intervju koji je Ivanjek proveo s tadašnjim ministrom obrane Republike Hrvatske Damirom Krstičevićem, u kojem su najavljeni daljnji projekti naoružanja, zatim rasta vojnog proračuna, ali i potez konačnog vraćanja MIG-21 Rudolfa Perešina u Hrvatsku te unapređenje vojnog učilišta „Dr. Franjo Tuđman“ na višu instancu.

Nabava eskadrile borbenih lovaca (str. 67. – 146.) naziv je drugog poglavlja o „sagi nasljednika MIG-a 21“ gdje su razložene prednosti i nedostaci ponuđača višenamjenskih borbenih aviona (od fluktuacija u cijeni, funkcionalnosti, upotrebi i opremljenosti novim tehnologijama do kapaciteta naoružanja). Uspoređujući ponuđače, autor razlaže tehnološku arhitekturu i avioničke potencijale grčkog F-16 Block, izraelskog F-16 Barak, švedskog Gripen lovca C/D i američkog F-16 Block 70/72. Osim nabavke budućih aviona, koji će letjeti „sa šahovnicom na vertikalcu“, u fokusu je i proširenje djelokruga HRZ-a (str. 86). Drugi dio poglavlja tiče se odluke Vlade Republike Hrvatske (premijera Andreja Plenkovića) tijekom 2018. godine o nabavci izraelskih lovaca F-16C/D Barak/Brakeet Block 30, zatim obuke i suradnje hrvatskih instruktora te vojnih pilota

u Izraelu, upoznavanje hrvatske delegacije sa sustavom obuke i korištenja programa Barak u bazi Ramat David (str. 87-97). Ključna je prekretnica u nabavci aviona trenutak kad je isporuka F-16 Baraka zaustavljena, što je poprimilo i veliki medijski odjek. Konačno, nastavak priče o nabavci višenamjenskih borbenih aviona za HRZ uslijedio je 2019. godine. Ivanjek je detaljno analizirao specifikacije aviona ponuđača članica NATO-a i EU-a: F-16, ponovljena ponuda F-16 Barak, Gripen C/D, Mirage 2000, Eurofighter Typhoon i posljednjem Dassault Rafaleu – prema autoru ovo je bio najbolji izbor za borbeni avion, ponajviše zbog prikladnih borbenih sposobnosti (str. 142, 146). Rafale je u konačnici 2021. godine i bio izabran kao novi avion HRZ-a, a prva tranša aviona tek treba stići u Hrvatsku.

U trećem poglavlju *Obuka, oprema i vježbe* (str. 147. – 198.) mapira se, i što je za čitateljstvo osobito zanimljivo, s terena opisuje suvremena obuka Hrvatske vojske – od vojnih pilota, borbenih vođa (instruktora) pa do satnije Mornaričkog desantnog pješništva. Posebnu pozornost autor je posvetio raščlambu provedbe „najveće i najznačajnije vojne vježbe od kraja Domovinskog rata“: *Velebit 18 – Združena snaga* (str. 165 – 171). Konačno, prikazuju se situacije (vježbe i izvršenje zadaća) na terenu s kadetima u Udbini te stjecanje padobranskih i specijalnih vještina, kroz obuku s pripadnicima specijalnih snaga HV-a na vojnom aerodromu Lučko.

Odnos oružanih snaga u regiji (str. 199. – 224.) četvrto je poglavlje koje donosi pregled vojno-političkih mijena u užem susjedstvu, referirajući se na: 1) „usijane prijetnje“ iz entiteta Republike Srpske u BiH, 2) trgovačko-političke odnose između Ruske Federacije i Republike Srbije, 3) naoružanje i stanje u vojsci Republike Srbije, 4) stanje sa srbijanskim jurišnim helikopterima te 5) vojsku Kosova. Jedan od faktora (o)čuvanja stabilnosti Bosne i Hercegovine su dvojno-sastavljene Oružane

snage BiH, ravnotežno raspodijeljene među trima konstitutivnim narodima. Analizom stanja opremljenosti OS BiH autor naglašava vidljivu dotrajalost helikoptera, borbenih aviona, tenkova i male kapacitete istih, što su glavni problemi u daljnjem funkcioniranju (str. 202-203). Autor konstatira da je tijekom 2016. godine vojska Srbije započela, nakon perioda stagnacije, s opremanjem, kroz potpisivanje ugovora s Rusijom o nabavci MIG-ova 29 (koje treba modernizirati na viši standard) i jurišnim helikopterima (zbog dotrajalih helikoptera iz Jugoslavije) te potencijalnim bjeloruskim PZO sustavom Buk. Uvježbavanje i djelovanje razmjerno malene vojske Kosova tumači se kroz koloplet lokalnih i globalnih nadmetanja na liniji Srbija – Kosovo, Amerika – Rusija, s naglaskom na značaj ove vojske u „pridonosenju miru i stabilnosti“ u regiji, što je ponajviše moguće kroz članstvo u NATO-u (misija KFOR) (str. 216).

Peto poglavlje *Velesile i globalna žarišta* (str. 225. – 280.) donosi pregled aktualnih zbivanja na geopolitičkoj karti svijeta, od inicijative Tri mora: Baltik – Jadran – Crno more, intervencije u Siriji (Alepi, Damask), sukobljavanja Armenije i Azerbajdžana oko Nagorno-Karabaha 2018. godine (što se nastavilo i kroz Drugi rat u Nagorno-Karabahu) te Kine kao vojne i gospodarske silnice ili „faktora u uzlazu“. Ti su momenti iscrpno i sveobuhvatno približeni čitateljstvu, a potenciju jačanja spomenutih aktera čini ulaganje u tehnološki napredniju i precizniju vojnu industriju, zaključuje autor.

Knjiga Jana Ivanjeka doista kvalitetno sažima višegodišnje bavljenje, danas više nego ikad prije, aktualnim segmentom medijskog izvještavanja, dakle ponajviše plejade tema – od onih sigurnosnih, geopolitičkih, do vojno-tehnoloških i povijesnih. Svaki članak obiluje stručnom terminologijom, specifikacijama u naoružanju i „analitičkim aparatusom“ koji pobuđuju promišljanje o situaciji i kon-

tekstu podneblja, kako onog lokalnog tako i globalnog. Iako kompleksna (višerazinska), Ivanjek je, tu tematiku razložio na prikladan način, shvatljiv i medijskim profesionalcima, ali i studentima novinarstva, povijesti, vojnog

usmjerenja ili politologije. Upravo je zbog toga, ali i aktualnosti trenutka u kojem živimo, *Saga o hrvatskom borbenom lovcu* već pro našla istaknuto mjesto na policama relevantne medijske literature.

Bruno Bogović